

ר"ז. א. האם המוחל (= מויץ היוצא מהזיתים) ומי סחיטת תרדים פוסלים את המקוה בשינוי מראה?
ב. האם המוחל דינו כמשקה אם לאו?

א. מוחל שנפל לתוך מקוה – פוסלו בשינוי מראה כמו יין וחומץ. לדברי רבא ורב פפא, אפילו לדעות ובאופנים שהמוחל אינו חשוב 'משקה' (כדלהלן, ונראה לכאורה שהוא הדין בשאר מיצי פירות), פוסל את המקוה כי כל דבר שאין עושים ממנו מקוה בתחילה (מים, שלג וברד) – פוסלו בשינוי מראה. וכן אמר רב חסדא אודות תרדים שסחטם ונתנם במקוה – פוסלים אותו בשינוי מראה [ובתחילה פרשו טעמו כיון שהחשיבם בסחיטתו הרי הם 'משקה' ולכך פוסלים את המקוה. וכן סבר אביי].
א. לאביי אליבא דרבי שמעון נראה שאין המוחל פוסל בשינוי מראה אלא אם יש בצחצוהי השמן לבדם כדי לשנות מראה המקוה (כן צדד בשפת אמת).
ב. דין שינוי מראה הוא מדאורייתא. אך להראב"ד נראה שלדעת אביי שינוי מראה פוסל מדרבנן, אבל לרבא הוא מדאורייתא (עפ"י זכר יצחק נח, ע"ש בהרחבה).
אין שינוי מראה פוסל אלא כשנשתנו מצורת מים ולא כשיש עליהם צורת מים רק שאינם כבתחילה (עפ"י זכר יצחק נח-נט). מים מלוכלכים או כלור שמכניסים למקוה, פשוט שאין בהם פסול 'שינוי מראה' (עפ"י שבט הלוי ח"ד קסא).

ב. רבי יעקב אומר: מוחל הריהו כמשקה [ואעפ"י"כ המוחל היוצא בתחילה טהור ואינו מכשיר, מפני שאינו רוצה בקיומו]. רבי שמעון אומר: אינו כמשקה [ואעפ"י"כ היוצא מעיקול (1) 'עקל' – כמו סל גדול מסורג] בית הבד טמא – שאי אפשר לו בלא צחצוהי שמן]. ופרשו מחלוקתם באותו מוחל היוצא לאחר שנשתהו הזיתים בערימה ונתחממו, קודם סחיטתם; לרבי יעקב משקה הוא ומכשיר, ולרבי שמעון אינו כמשקה וטהור.

דפים קמד – קמה

ר"ח. האם המשקים דלהלן מכשירים לקבל טומאה?

א. משקה הבא לאוכל.

ב. משקה הבא לאיבוד.

ג. משקה העומד לצחצה.

א. מבואר בגמרא שלדברי שמואל (ורב) שמשקה הבא לאוכל אוכל הוא – אינו מכשיר לקבל טומאה. ואילו לדברי רבי יהודה (דלהלן) מוכח שאינו כאוכל ומכשיר.

כן מבואר לפי גרסתנו, וכ"כ רש"י ותוס'. ואולם לגרסת הרי"ף והגאונים וכן נקטו הרמב"ן והרשב"א, אפילו לרבי יהודה יתכן שמשקה הבא לאוכל אוכל הוא ואינו מכשיר [ורק בבא לאיבוד אמר רבי יהודה שמכשיר מפני שאינו בא לתוך אוכל].

ב. משקה הבא לאיבוד, נחלקו בו תנאים האם מכשיר לקבלת טומאה אם לאו; המפצע בזיתים בידיים מסואבות לידע אם הגיעו למסוק (ששמנם נוח לצאת) – לא הוכשר. רבי יהודה אומר: הוכשר.

ג. משקה העומד לצחצה בו האוכל, לדברי רב הונא בריה דרב יהושע נחלקו בו תנאים האם מכשיר או לא; המחליק בענבים (על פני הככרות, להבריקן רש"י). ויש מפרשים: מחליק בענבים עיגול של דבלה. רי"ד) – לא הוכשר. רבי יהודה אומר: הוכשר.

דף קמה

רלט. מה דין סחיטת כבשים ושלקות בשבת, וסחיטת דג לצירוי?

סחיטת כבשים (=ירקות חיים הכבושים ביין וחומץ) ושלקות לגופם, מותרת לדברי הכל (הואיל ואינו צריך למשקה, אין זה 'מפרק'. ערש"י; תוס' עג:).

סחיטה לצורך מימיהם – מחלוקת אמוראים; לדברי רב, בכבשים פטור אבל אסור (אטו זיתים וענבים, אבל אינו חייב מפני שהמשקים שסוחט באו מבחוץ (רש"י), או מפני שלדעתו אין חיוב בסחיטה מהתורה אלא בזיתים וענבים. תוס'), ובשלקות מותר (שתורת 'אוכל' על מימיהם). לדברי שמואל בין בכבשים בין בשלקות פטור אבל אסור. ולדברי רבי יוחנן בשניהם חייב חטאת.

מבואר בגמרא שסחיטת דג לצירוי דינה כדין סחיטת שלקות, שלכך רב התיר לסחוט דג לצירוי אפילו בקערה (בלא תבשיל) – ש'אוכל' הוא ולא 'משקה' [ואביי שנה זאת בשם שמואל להתיר סחיטת דג ולכך הקשה סתירה מדברי שמואל בשלקות].

א. לרבי יוחנן, דג לצירוי חייב (כן כתבו התוס' והרשב"א). ויש חולקים (עפ"י פסקי רי"ד. וע' מג"א שכ סק"ב בשם רבנו ירוחם).

ב. יש פוסקים כשמואל [שהרי לענין איסור תורה, רב ושמואל הם הרבים מול רבי יוחנן והלכה כמותם, ולענין איסור דרבנן, שמואל ורבי יוחנן בדעה אחת לאסור] (עפ"י רי"ף ורמב"ם (כא, יג) רשב"א ור"ן; טשו"ע שכ, ז) ויש פוסקים כרבי יוחנן ר"ה ורי"ד וריטב"א. וע"ע באור הלכה (שכ, ז ד"ה ולר"ח) שהביא כן בשם הרוקח או"ז וספר יראים [ומש"כ שם 'רשב"א' צ"ל 'ריטב"א' – שהרשב"א פסק כרב ושמואל].

יש מהראשונים שכתב שמותר לסחוט דג לצירוי (רבנו ירוחם. והמג"א שכ סק"ב תמה על טעמו).
ג. יש אומרים [בדעת הרמב"ם] שלרבי יוחנן חייב אפילו בשאין צריך למימיהם, ורק בסוחט לרככם ואינו מתכוין כלל למלאכת סחיטה מותר (עפ"י שביית השבת – 'דש' צו). ויש חולקים (ע' חו"א נה).

רמ. א. דבר שנתבשל, האם יש בו תורת 'בישול' להתחייב עליו בשבת?

ב. מה דין הדחת אוכלים בשבת בחמין?

א. כל שבא בחמים מערב שבת (כלומר שנתבשל. רש"י) – שורים אותו בחמים בשבת (אבל לא על האור ממש). ופרשו בגמרא כגון תרנגולת של רבי אבא, שמבשלה ושורה אותה שוב בחמים.

א. דוקא כשנתבשל כל צרכו מותר, אבל נתבשל כמאכל בן דרוסאי, אסור ליתנו בחמין (פוסקים).
ב. הוא הדין בכל תולדות האור, מותר ליתן בהם דבר שנתבשל כבר (עפ"י רשב"א לעיל פרק ג').

ב. הדחה בחמים מותרת אפילו לדבר שאינו מבושל, חוץ מן המליח הישן וקולייס האיספנים שהדחתם היא גמר מלאכתם.

לדעת רבנו תם עירוני מכלי ראשון דינו ככלי ראשון לענין בישול, ואין ההדחה מותרת אלא מכלי שני. ולענין שרייתו בתוך כלי שני – מחלוקת הפוסקים אם מותרת [חוץ מקלי בישול] או אסורה מפני שנראה כמבשל [מלבד בתבלין] (עתוס' לעיל לט; או"ח שיח).